

Oponentský posudek

**Obraz cestovatelských aktivit konce 19. a první poloviny 20. století
v díle Enrique Stanka Vráze.**

Jaroslav MOTL

Magisterská diplomová práce
Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK
Praha 2013, 131 s.

Ve své diplomové práci se Jaroslav Motl zaměřil na fenomén cestování na konci 19. a v první polovině 20. století. Na příkladě konkrétní historické postavy, Enrique Stanka Vráze, nabídl poměrně detailní rozbor života cestovatele a způsobů konstrukce představ o cizích exotických krajinách v české společnosti přelomu 19. a 20. století.

Na prvním místě bych rád zdůraznil, že diplomová práce se opírá o solidní základ sekundární literatury, na níž autor i v práci důsledně odkazuje. Autor zároveň pracoval i s archivními prameny (jejichž rozsah je ve srovnání s pracemi podobného zaměření poměrně široký – viz např. fondy Archivu Náprstkova muzea).

Za druhé bych chtěl vyzvednout skutečnost, že se autor nezalekl práce s konceptualizacemi – svou práci opřel o Saidův koncept orientalismu, pomocí něhož se pokusil rekonstruovat způsoby formování představ o exotických krajinách v české společnosti. Ačkoliv však tuto skutečnost oceňuji, neodpustím si zároveň motiv, který by bylo možné otevřít při obhajobě, totiž foucaultovská východiska Saidova myšlení. Ačkoliv na inspiraci Foucaultem autor odkazuje, nikde ho do hloubky nerozebírá. Proto bych si dovolil navrhnout, že by se autor v rámci své obhajoby mohl k Foucaultovu vlivu podrobněji vyjádřit. Této tematice se věnuje především v sedmé kapitole, kterou lze považovat v rámci celé práce za nejinspirativnější. Za velmi zajímavé považuji autorův poukaz na rozporné vnímání jednotlivců a kolektivů, které jsou u Vráze nejednou příkře kontradiktorní (viz strana 119). Zvláštní citlivost Motl ve své práci věnuje nereflktovaným předpokladům Vrázových úsudků o cizích krajích a jejich obyvatelstvu (např. ozvuky středoevropských nacionalistických konfliktů, teorie modernizace, práce jako ústřední hodnota lidské existence apod.). Ne vždy však jde ve svém výkladu do dostatečné hloubky (tyto předpoklady někdy jen postuluje či prostě předpokládá). Autor sice konstatuje aplikovatelnost Saidovy konceptualizace na Vrázovo diskurzivní uchopení reality exotických zemí, zároveň ale také upozorňuje na možné rozpory a na místa, kde se podle autora Saidův orientalismus ukazuje být příliš schematickým a zobecňujícím. Pokud by se i

k tomuto bodu autor mohl během obhajoby vyjádřit, mohli bychom otevřít širší diskusi o možnostech a mezích aplikace Saidovy konceptualizace pro výklad minulosti.

Konečně za třetí bych rád vyzvedl kapitolu pátou, kde si nejvíce všímá cílů proponovaných v úvodu své práce. Oceňuji, že Jaroslav Motl si citlivě všímá společenských sítí, v jejichž rámci Vráz působil. Zajímalo by mě v tomto směru, zda by mohl v rámci obhajoby podrobněji zmínit způsoby financování Vrázových cest. Příležitostně na tuto tematiku naráží na více místech své práce.

Pokud bych měl z pozice oponenta vyzvednout motivy, které nepůsobily přesvědčivě, zmínil bych je ve dvou bodech. Předně, možná by stálo za to vysvětlit poněkud nejasná vyjádření závěru sedmé kapitoly: „V interpretacích pozorovaných jevů na základě jednotlivých pohledů nalézáme společné prvky, ale také rozpory. Vzhledem k charakteru studovaného materiálu nelze s určitostí říci, zda bližší identifikace s kolektivem má vliv na změnu pohledu na sledovaný jev. Avšak rozpory v pohledu cestovatele ukazují na skutečnost, že se společně s pohledem orientalisty na studované země snoubily další přístupy, které vzájemně koexistovaly, doplňovaly se nebo také stály v protikladu.“ (s. 123). Za druhé je pak četba textu komplikována tím, že text nejspíše neprošel důkladnější korekturou (chybně je uveden hned název Ústavu, který je Ústavem **hospodářských a** sociálních dějin; významová chyba se nachází například hned na prvním řádku úvodu – tedy „cestovatelských aktivit konce 19. a **první** (nikoliv druhé, pozn. MP) poloviny 20. století“, s. 6, atd.).

Závěrem bych rád zdůraznil, že práci považuji za zdařilou a doporučuji ji k úspěšné obhajobě s hodnocením jako velmi dobré.

PhDr. Michal P u l l m a n n , PhD.